

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

*Touristen
i Nordspjælland*

FORENING
& MUSEUM

Sommerglæder

Velkommen til udstillingen Nordsjællandske Sommerglæder den 15. juni - 31. august 2005 på Flynderupgaard Museet. Udstillingen er en del af en lang række arrangementer med det fælles tema: Nordsjællandske Sommerglæder, før og nu. Det er en kulturfestival arrangeret af Frederiksborg Amts Museumsråd med fokus på Nordsjælland som rekreativt område før og nu. Udgangspunktet er Nordsjællands kulturhistorisk set enestående rolle som rekreativt område for hovedstadens befolkning. Både før og nu. Ordet sommerglæder forbinder man automatisk med noget positivt og dejligt, med en fritid, der er et alternativ til en ellers hektisk hverdag, hvor fritimerne er begrænsede.

Dette nummer af Forening & Museum bidrager til sommerglæderne ved - helt undtagelsesvis - at være et temanummer med fokus på den tidlige turisme i Helsingør Kommune, fortalt ved samtidige turistførere - eller guider. Vi håber det kan inspirere vore læsere til at følge de kulturhistoriske spor i det stadig prægtige Nordsjælland.

Forsidebilledet

En af de første deciderede rejseførere var »Touristen i Nordsjælland«, skrevet af topografen og juristen Frederik Algreen-Ussing (1838-1869). Dele af Touristen i Nordsjælland havde tidligere været bragt i Illustreret Tidende, hvor Algreen-Ussing havde været medarbejder fra 1860. Første udgave af hans rejsefører udkom i 1865, og allerede i 1868, året før hans død, udkom anden udgave, hvor alle »de senere skete Forandringer vare bemærkede«. Forsidebilledet gengiver det solide lærredsslag med guldtryk, som prydede de to første udgaver.

Billedet nederst side 3 er et maleri udført af Peder Mønsted i 1919, og må vel anses som indbegrebet af den idyl, som så mange »Københavnere« søgte. Motivet er hentet i Aalsgaarde, hvor Krogebakke ses i baggrunden. Sven Engelbrechtsen foto.

FORENING & MUSEUM

Nr. 2 juni 2005

Lars Bjørn Madsen (ansvh.)

Lone Hvass

Kenno Pedersen

Tryk: A-print, Helsingør

Lay-out: ©Lars Bjørn Madsen 2003

Forening & Museum

er et medlemsblad for Helsingør Museumsforening og udkommer med 4 numre om året i marts, juni, september og december. Stof til bladet indsendes til (lbm64@helsingor.dk) eller pr. brev til Helsingør Bymuseum, Hestemøllestræde 1, 3000 Helsingør, tlf: 4928 1800.

Nye medlemmer kan indmelde sig ved henvendelse til administrationen på Helsingør Bymuseum (Mai Larsen-Jensen) eller til Jens Erik Nielsen, Mariehøj 52, 3000 Helsingør, tlf: 4921 7087.

Touisten i Nord- Sjælland

af Anne Majken
Snerup Rud

Helsingør og egnen omkring har gennem århundrede været et yndet mål for turister. Da kunstnerne i begyndelsen af 1800-tallet i forbindelse med den stigende nationalromantiske bølge søgte ud i det danske land for at finde det ægte danske, fandt mange vej til Nordsjælland. Det nordligste Sjælland forekom meget

fernt og måske lidt farefuldt. I samtidens turistvejviser gives omhyggelige råd om, hvorledes man kunne finde vej, og om, at man skulle huske at tage proviant med, da de lokale tilbud ikke altid faldt i »købstad-folkets smag«. I den tidlige turismes tid var det især skovene, der lokkede. Johanne Luise Heiberg

beskriver i sine erindringer om sine vandringer i Hellebæks skove, hvor hun henrykkes af de lyse bøgetræer, de mystiske indsøer og gyser over den mørke, højtidelige granskov.

Til tidens ideal hørte udsigtspunkter, hvor man i et vue kunne se skoven mødes med havet, og i de bedste tilfælde havde Kullen i vuets baggrund.

Spadsere- eller hestevognsture, hvor man opsøgte sådanne punkter, hørte til de faste indslag i opholdet i sommerlandet.

Mange badede også i havet, men ikke som i senere tider, hvor badelivet - når ellers vejret tillader det - er hovedsagen i sommeropholdet. Badningen foregik fra badehuse, som hurtigt blev et karakteristisk indslag i kulturlandskabet, fra enden af badebroer eller fra fiskernes stenvaser.

Havde man ikke sit eget badehus, kunne man leje sig ind og måtte pænt passe den badetid, man havde bestilt. I Takt og Tone giver Emma Gad gode råd om, hvordan man tacklede det, hvis man havde overskredet tiden:

»Naar De ikke har passet Deres Badetime og ser Deres Efterfølgere harmdirrende og ophedede vente på Stranden, vis Dem da særlig venlig og sig: *Gud, er Klokken virkelig blevet saa mange; De maa endelig undskyld!* Venlighed plejer at afvæbne selv den retfærdigste Vrede«.

I øvrigt anbefalede hun, at man ikke opholdt sig i vandet mere end 5–7 minutter »selvom De paa varme Dage har Lyst dertil« og man måtte...»undgaa den uheldige Skik at raabe og hvine i Vandet«.

Med tiden skiftede idealerne, og badelivet fik større vægt. Snart var det ikke så meget de frodige skove, som de golde sandstran-

de, der blev de mest populære områder i sommerlandet.

Da Johanne Luise Heiberg i 1847 drog til Hellebæk sammen med sin mand, indlogerede de sig på Hellebæk Kro, hvor de

dog først måtte møblere rummene om, før end de kunne føle sig tilpas. Kun et halvt århundrede senere var hele strækningen fra Helsingør til Hellebæk tæt besat med større og mindre pensionater, hoteller og sommervillaer, hvor de rejsende kunne opholde sig. På samme vis var det gået langs Øresundskysten syd for Helsingør.

De, der ikke havde egen sommerbolig eller ønskede at bo på pensionat kunne i stedet leje en »Møbleret Sommerbolig«. De lokale beboere, især fiskerne, lejede deres egen bolig ud og flyttede i mellemtiden ud i udhuset eller op på loftet.

Det var ikke altid, indretningen af sommerboligen svarede til købstadsfolkernes forventning, og mange sommergæster medbragte mangt og meget til forbedring af faciliteterne. F.eks. kunne man tage nogle lette stole og bløde puder og sengeklæder med, således at man kunne sidde og sove ordentligt.

Som følge af den skiftende naturopfattelse blev egnen nord for Hellebæk, som man tidligere havde opfattet som barsk og ugæstfri, mere populær. Igen var det kunstnerne, der banede vejen. I 1870'erne »opdagede« de Hornbæk og dens befolkning af jævne fiskere. Og i løbet af blot 20 år blev Hornbæk et af landets mest populære og mondæne sommeropholdssteder.

I de følgende citater fra ældre turistvejvisere kan læserne føle sig i selskab med de tidlige turister her på egnen.

Vidunderlige Nordsjælland

I turistførerens »Hvad man ser fra Toget«, der blev udgivet i sommeren 1906 på foranledning af Ministeriet for offentlige Arbejder, lovprises vort område i poetiske toner.

Landskabet nord for København og i det Hele taget det nordøstlige Sjælland, hvor igennem Nordbanen og Kystbanen fører til Helsingør, hører til vort Lands skønneste og mest poetiske Egne. Kun faa Byer har saa rige og afvekslende naturomgivelser som Kjøbenhavn. Først og fremmest det dejlige Øresund, kantet med Klint og Lund, Perlen blandt de smukkeste danske Farvande, beundret af fremmede og elsket af Landets egne Børn, i gamle Dage berømt for sin Fiskerigdom, der var saa betydelig, at Kjøbenhavns Opkomst oprindelig maa føres tilbage hertil, en Rigdom, der drog en Del af Verdenshandelen ind i vort Land og havde sin store Del i dets udvortes Velvære i Valdemarstiden — i vore Dage verdensberømt som Handelsvej, en af Verdenshandelens Porte, hvor igennem Tusinder af Skibe aarlig glide ud og ind. Dernæst de prægtige, friske Skove og Søer, der byde Hovedstadsfolket den bedste Lejlighed til for en Stund at glemme Bylivets Travlhed, hente Friskhed og Frigørelse og en Fylde af foryngende naturindtryk. Og

Også Nordkysten var barsk og ugæstfri, som man fornemmer af dette maleri fra området ved Ellekilde. Carsten Hinrichsen 1854. Privateje.

udenfor Kjøbenhavns egentlige Omraade, der for Resten Aar for Aar strækker sig længere og længere ud i Landet med Fabrikker og Arbejderboliger og Villaer i broget Mangfoldighed, har man Nordsjællands bakkede Landskab med Skove og Indsøer, Vang og Vænge, Huse, Gaarde og Landsbyer, Slotte og Ruiner, en Perle af et sjællandsk Landskab, et Billede, der selv kun glimtvis set under en flygtig Jernbanefart dog giver nok af Indtryk til, at man uvilkaarlig maa nynne: »Jeg tror der er skønnest i Danmark«. Intet Under at Kongerne med Forkærlighed valgte denne Del af Sjælland til deres Opholdssted.

Nogle gode raad til Louren

Nordsjælland var i begyndelsen af det 19. århundrede ukendt land for de fleste tilrejsende, og de første turister, der vovede sig hertil, fik da også den vilde natur at føle. Historikeren Christian Molbech vandrede fra Gurre til Helsingør en dag i efteråret 1810:

»I en blid, alvorlig Stemning forlod jeg Gurre, hvis Stille, eensomme Skiønhed, seet paa en lys, men ikke klar Høstdag, har et stærkt romantisk anstrøg, der vedligehol-

Hellebæk.

Fru Arild-Drejer modtager Kostgængere i sit Hjem, — som har en henrivende Beliggenhed umiddelbart ved Kattegattets Bred og 10 Minuters Gang fra Hornbæks Plantage, — til en daglig Betaling af 6, 5 og 4 Kroner. — Ad.: Thalassa pr. Hellebæk.

der sig giennem den vilde, udyrkede Sandegn imellem Skovene ved Gurre og Helsingør. Banker med sparsomt Krat, Tørvemoser, øde Lyngheder, hvor hist og her et lille eensomt Træ afbryder den sørgelige Eensformighed, som de ellers ret venlige røde Lyngblomster omsider frembringe - dette er Alt, hvad vi her møde«.

Før turisterne mange år senere for alvor begav sig ud i det stadig forholdsvis ukendte og stadig ret så vilde nord-sjællandske landskab var der, som det fremgår af indledningen til en turvejleder fra 1876, meget at tage hensyn til.

Paa slige Udflugter maa især tages Hensyn til Solens Stilling, saaledes at man saa vidt muligt stedse gaar med Solen. Gaar man frem med Øjet blændet af dens Straaler ligger Landskabet ubelyst og dødt, og da kan man gjerne gennemvandre den herligste Egn uden at blive noget smukt vaer, hvorimod man, naar man har Solen bag sig og altsaa Landskabet foran sig belyst, ideelig overraskes ved skønne Partier, selv i en fattig Egn.

Den Figur, der gjentages paa hvert Rids, giver Oversigt over, i hvilken Retning Solens Slagskygge falde til et givet Klokkeslæt, og derefter kan man altsaa udregne, i hvilken Retning man skal gaae efterhaanden som Dagen skrider frem. Man skal naturligvis altsaa i den tidlige Morgenstund vandre Sydvest, og saa efterhaanden dreie

Announce for Pensionatet »Thalassa« i Ellekilde indrykket 13. juni 1884 i Helsingør Avis.

lidt og lidt over i Vest, saa at man om Middagen stræber i Nord og hen ad Aften imod Øst, og disse Fordringer kan man i Reglen ogsaa fyldestgjøre, hvorved Nydelsen naturligvis meget forhøies. I Solskin tjener samme Figur ypperlig til Orientering. Sætter man en Naal eller en Pind lodret i Figurens Centrum, holder Figuren selv vandre og dreier Planen saaledes, at Solskyggen falder sammen med den Streg, der er betegnet med det Klokkeslæt, Uhret viser, saa seer man let, hvor Nord er og er jo saa orienteret. Er man da paa Afveie, kan man jo dog idet mindste styre i den ønskede Retning, indtil man støder paa et eller andet bekjendt Punkt. I Graavejr maa man see at finde sig tilrette paa en anden Maade. Paa aaben Mark faaer man jo let Kjending paa et eller andet Punkt, som findes paa Ridset. I Skovens tykning maa man derimod fæste sin Opmærksomhed paa Træstammernes Mosbeklædning, der altid er frodigst imod Sydvest, eller paa Myreterne, der stedse ere opkastede i Læ, syd for en Gjenstand, f. Ex. for et Træ, en Sten, et Gjærde eller en Brink. Paa en afskaaren Gren finder man Vedringene tættest paa den Side, der vender mod Nordost, og mest aabne paa den modsatte Side.

Senere - i 1928 - giver Michala Weis Bentzon følgende gode råd til fodgængerer inden læsning af hendes bog »25 Søndagsture«.

Da Turene ofte er lagt i Nærheden af Nord-sjællands Søer og Moser, tilraades det at tage Støvler eller Sko med tykke Gummisaaler paa. I meget hurtigt Tempo gaar man en Kilometer paa 9 á 10 Minuter; i jævnt godt Tempo maa man beregne ca. 12 Min.; med langsom Gang (vanskeligt Terræn) bruger man ca. 15 Min. pr. Km. Det tilraades iøvrigt Læseren at lære sit eget Gennemsnits-

Da cyklen ved århundredskiftet for alvor blev landliggernes yndede transportmiddel, var det uden at give afskald på den standsmessige påklædning. Paul Fischer har i 1900 ved sit maleri »L'heure bleue« givet en blændende skildring af disse landliggerne i Hornbæk, der nyder en af de lange, lyse sommeraftener. Maleri i privateje.

tempo at kende, saa han altid kan beregne Tiden efter Kilometerangivelserne.

Da cyklismen i begyndelsen af århundredet havde udviklet sig fra en sport til en almindelig benyttet transportform, var det naturligt at tilgodese cyklisterne, når ferieturene skulle tilrettelægges. I 1920'erne var også bilen kommet i manges eje, og så småt var denne ved at trænge sig ind på de grusede landeveje, ofte til skræk og rædsel for de gående, ridende og cyklende. Også til disse nymodens trafikanter havde førnævnte Michale Weis Bentzon et par gode råd til læserne.

Man cykler i hurtigt Tempo (Medvind) en Km. paa 3 Min. Gennemsnitstiden er 4 Min. og i Modvind og daarligt Vejr bruger man 5-6 Min. om en Km. Bilisterne maa ikke bedømme disse Ture som Automobilture, Vognen maa kun betragtes som et Transportmiddel til Stedet, hvor Fodturen begynder.

Helsingør og Marienlyst

Inden vi imidlertid vover os langt ud i datidens ødemark, skal vi besøge den prominente Marienlyst Kuur- og Søbadeanstalt, der her beskrives i Touristen i Nordsjælland 1865.

Lidt uden for Helsingør ligger Marienlyst Badeanstalt. Det kom ved Auktion til at tilhøre Helsingørs Kommune. I 1858 aabnede første gang Marienlyst som Badeanstalt, og det har siden den Tid været stærkt besøgt, mindre maaske for de udmærkede, kraftige Søbades Skyld, end for den over-

raskende deilige Beliggenhed. Strax indenfor Porten til Parken, hvortil en beplantet Vei fører ud fra Byen, ligger Palaiset Marienlyst paa en Terrasse, til hvis øverste Flade der er Udgang fra Slottets øvre Etager. Slottet er heelt indrettet til Kuurhuus med Samlingsværelser, Musik-, Billard-, Læse- og Spisesal; fra den rummelige Altan udenfor første Etage har man en mageløs Udsigt over Sundet. Endnu smukkere er dog denne fra Terrassen bag Slottet, hvor man overseer hele Byen og Sundet. For at skaffe Plads til Badegjæsterne og andre Besøgende er nedenfor Marienlyst Park ved Vandet opført et smagfuldt og rummeligt Badehøtel, hvor man paa én Gang er lige ved Sundet og dog tæt ved den smukke Park. Denne udmærker sig ikke saa meget ved smagfulde Anlæg som ved en rig Afvexling i Naturskjønheder: fra den øverste Terrasse, hvor Udsigtbænkene staae og hvor man viser Hamlets Grav med den lille Steenstøtte, skraaner Parken ned til den lave Strandbred, hist og her gjennemskåret af en dyb Kløft. Gangstier snoe sig paa Kryds og Tvers gjennem Parken, saaledes at man enten kan komme ud paa Landeveien til Hellebæk, der gaar bag om Slottet, eller ned til Stranden. Langs denne løber en smal Spadse-resti under Træerne, som fører til den nydelige lille Plet Julebækshusene, et Stykke

nord for Helsingør og et af Helsingoranernes Yndlingssteder. –Værelser kunne, som allerede nævnt, faaes i Badehøtellet; Betalingen er forskjellig til de forskjellige Tider af Sommeren, Høiest naturligtviis i den egentlige Ferietid (Juli og August). Strømbadene ere indrettede med ordentlige Badekamre paa grundt Vand med Sandbund; for Svømmere er ved en Vippebro aabnet Adgang til dybere Vand. Ved Herrebadene er Douche-, Regn- og Styrtebade, ved Dambadene Regnbade. Et Strømbad betales med 16 Skill., naar 12 Billetter tages paa én Gang 12 Skill. Varme bade og Dampbade findes ikke ved Anstalten, men i Byen. For at erholde Adgang til Kuurhuset og den bag samme liggende Deel af Haven (Hamlets Terrasse) maa man abonnere som Gjæst. Abonnementsprisen er:

for 1 Person:

1 Dag 32 Sk., pr. Saison 10 Rdl.

for Familie af 2 Personer:

1 Dag 32 Sk., pr. Saison 12 Rdl.

for Familie af 3 Personer:

1 Dag 64 Sk., pr. Saison 14 Rdl.

for Familie af 4 Personer:

1 Dag 64 Sk., pr. Saison 15 Rdl.

med stigende Moderation for Familier paa flere Personer. Abonnement for en Uge og derover giver Adgang til de i Abonnementstidens Løb stedfindende Soirées dantes, hvortil Entréen for andre Arrangements. Table d'hôte er Kl. 4, men der serveres til alle Tider paa Dagen á la carte saavel i Kuurhuset som i Pavillonerne og ved Bordene udenfor disse. I Parken musices dagligt; Badegjæsterne kunne til enhver Tid faae Vogne, Rideheste, Æsler med eller uden Fører, baade til Seil- og Fisketure.

Dampstibsarten

Fra midten af det 19. århundrede var dampskibsfarten mellem København og Helsingør en yndet turistfart, der

**Ertratrog
paa de sjællandske
Hovedbaner.**

Søndag den 23de Maj og fremdeles hver Søndag i Maj, Juni, Juli og August Maanedre d. N. vil der afgaae følgende Ertratrog paa de sjællandske Hovedbaner:

Fra Kjøbenhavn til Helsingør Kl. 8½ Førm.
 • Helsingør til Kjøbenhavn Kl. 8½ Efterm.

Disse Ertratrog holde ved alle Mellemstationer.
 De specielle Kjøreplaner ere opstaaede paa Stationerne.

Billetter sælges til de sædvanlige Billetpriser.
 Direktionen for de sjællandske Jernbaner, den 18de Maj 1875.

tog til i løbet af den sidste halvdel af århundredet:

Endnu smukkere end Turen med Kystbanen er dog Dampskibssejladsen langs Kysten til Helsingør. Man vælger dertil helst en Baad, som afgaar om Morgen fra København. Man vil da have det skiftende Panorama, som opruller sig for ens Øjne, liggende badet i Morgensolens Straaler. Villa ved Villa, Skove, Fiskerbyer, Lystsejlere og Dampskibe glider ustandselig forbi vort Blik. Det er et levende Billede af en enestaaende Skønhed og Afveksling, et Liv og en Færden, som man ikke kan blive mæt af at glæde sig over. Hele Sejladens Clou er dog Indsejlingen til Helsingør, der endnu som i gamle Dage vogtes af det skønne og ærværdige Kronborg Slot, hvis Mure rejser sig op af Sundet, over hvis Bølger dets kanoners Drøn saa tit har gjaldet, naar det i Øresundstoldens gyldne Dage standsede en Sejler, som vilde snige sig forbi uden at betale den forhadte Afgift. Nu faar de jo kun en enkelt Gang Mæle, naar de byder en fremmed Orlogsmænd velkommen eller afgiver Salut for en Fyrste.

Ad Strandveien til Hellebæk

Da Johanne Louise Heiberg i sommeren 1847 opdagede Hellebæk, var området i turistmæssig henseende uberørt land. 30 år senere prægede sommervillaer og en hel mængde pensionater Nordkysten. Med Touristen i Nordsjælland drager vi fra Marienlyst nordvestpå:

Fra Marienlyst kan man følge Strandvejen forbi Julebækshusene og de mange nyopførte smukke Villaer til Hellebæk, men det er at foretrække at følge den Spadserevej, der fra Slottet oppe paa Skrænterne fører videre hen imod Hellebæk. Først kommer man til de interessante skovbevoksede Skrænter, hvor den saakaldte Ofeliakilde

Dampskibet

HANLETT,

Capitain W. A. MOLL.

Den 1ste Mai, eller hvis uforudsete Hindringer indtræffe, da den 2den eller 3die Mai, begynder dette Dampskib dets regulaire Farter mellem Helsingør og Kjøbenhavn, anløbende Kysten.

Afgangstiden fra Helsingør Kl. 7 Morgen og fra Kjøbenhavn Kl. 4½ Eftermiddag. Skibets Liggeplads i Kjøbenhavn bliver ved Øvesttaasgaden.

Hvilket tjener til foreløbig Underretning for det ærede Publicum og Dhrr. Actionairer.

Nærmere Bekjendtgjørelse vil finde Sted paa behørig Tid.

Helsingør, den 16de April 1845.

EXPEDITIONEN.

Dampskibet „Sjælland“

begynder sin regelmæssige Fart mellem

Kjøbenhavn og Helsingør

(saaledes Veidtek)

vises: naar man fortsætter denne Spadserevej, har man heroppe fra Skrænten en henrivende Udsigt over Strandvejen til Sundet og i baggrunden den svenske Kyst med Sofiero, Kullagunnarstorp, og længere borte ser man Kullens Klippepartier hæve sig ude i Synskredsen længst imod Nord; navnlig en Sommeraften ved Solnedgang har man her et Landskab og en Belysning der paafaldende minder om et af Sydens prægtige Bjerglandskaber. Efter at have passeret en Mængde smukke Villaer »Sommariva«, »Taarnhøj«, »Højstrup« o.s.v. kommer man ved Glaspusteriet »Godthaab« ud til Strandvejen, som man nu følger og passerer de hyggelige »Julebækshusene«. Ved »Teglstrup Hus«, en statelig Bygning opført af Fakse Kalksten begynder Teglstrup Hegn, der længere frem kaldes Hammermølleskoven eller Hellebæk Vang. Her ligger den tidligere Schimmelmanske Gøværffabrik »Hammermøllen« samt de nyopførte »Hellebæk Fabriker« (Klædefabrik), omgivne af en Mængde Arbejderboliger og Værksteder, og umiddelbart derefter Hellebæk Kro (god og hyggelig). Med Huse og Villaer paa begge Sider af Vejen strækker

derefter Hellebæk sig lige hen til det lille Fiskerleje Aalsgaarde. Saavel Hellebæk som Aalsgaarde (Badehotel og Restauration) ere yndede Sommeropholdssteder, og man kan heller ikke tænke sig nogen skønnere Plet end her, thi saavel Stranden som Skoven med de talrige Smaasøer er et af de smukkeste Steder i Danmark.

Hellebæk med den Schimmelmansske Gøværffabrik, Hammermølle; de mange Smaahuse ere Arbejderboliger og Værksteder, længst ned i Gaden ligger Kroen og tilvenstre for denne kneiser det lille Hellebæk Slot og den elegante Fabrikbygning. Det Smukkeste ved Hellebæk er Skoven og Stranden, som her favne hinanden, og som i Forening gjøre denne Plet til et af de yndigste Punkter paa Gefions Ø. Ned ved Stranden har man den friske Vind, som kruser Bølgerne, og den frie Udsigt over Sundet op til Kul-

len, til Helsingborg og Helsingør; vender man sig om og gaar blot et Par Hundrede Alen ind i Landet, staaer man midt i den tætte, dunkle Skov, hvor Blomsterne dufte, hvor Bøgene speile sig i de klare Indsøer, hvor Alt er stille Fred.

*Alt hvad er spredt for den Vandrendes Øie
Rundt i vort Land, det har samlet sig her;
Kornrige Dale med grønklædte Høie,
Indsø med Hav og de deiligste Træer;*

Hornbækbanen satte for alvor gang i turismen på Nordkysten. Her er det Julebæk Trinbrædt i Teglstrop Hegn, der i mange år var indbegrebet af sol, strand og sommer. Her stod man af, når man skulle ned til Julebæk og bade eller måske have en god frokost i Julebækshuset. Maleri af Carlo Hornung-Jensen 1924. Fotografiet på side 11, der er optaget i 1899, viser en cyklist på Nordre Strandvej for foden af den stejle, dengang skovløse kystskrænt i Ellekilde.

*Duftende Kløver bag dæmrende Skove,
Mægtige Bøge, der speiles i Vand,
Roser, der blusse ved rullende Vove,
Rislende Bække, der lege ved Strand.*

I Aalsgaarde og Ellekilde møder den rejsende nogle af Nordkystens virkelige højdepunkter i form af den stejle kystskrænt med Odinhøj, der hæver sig 41 m over Øresunds bølger. Her en beskrivelse fra 1865 i Touristen i Nordsjælland.

Lige udenfor Hellebæk ligger Fiskeleiet Aalsgaarde, og naar man her vender det sidste Huus Ryggen, føler man, at man har taget Afsked med de smilende Egne. Veien er idel Sand, paa Kysten har det blege Hvideeris afløst Græsset, og til den anden Side begynde Bakkerne at taarne sig imod Himlen, for at danne et Værn imod de voldsomme Storme, der pidsker Sandet og de fraadende Bølger op over Kysten og kue Alt i Væxten. Høiere og høiere stige Skrænter-

ne, som vilde de undflye Havets Vrede; Alt bliver nøgent, bart og forkrøblet. Nu naaer man Odinhøj, det høieste Punkt paa dette Stykke af Kysten, en Banke, som styrter brat ned imod Havet; et tarveligt Lysthuus indbyder til Hvile her, og i den nærliggende Gaard kan man faae den nødvendigeste Bistand til Tilberedningen af et Maaltid. Stedet er meget besøgt og fortjener sit Ry: den Udsigt, man herfra har over Sundet, er endnu ikke overtruffet. Navnlig overseer man fortræffeligt den hele svenske Kyst fra Helsingborg til Kullen; Ligefor hæver Gryntemölla sig af Skoven, til venstre for den seer man Tagene af Kulla-Gunnarstorp, tilhøire det nybyggede Skabelycke; længere til venstre ligger den lille By Wiken med sin hvide Kirke smilende ved Strandbredden, og over den høiner sig den mægtige Aas, Kullen, som mørk og vild skyder sit Forbjerg, Kullaberg, ud i Kattegat, hvis Bølger voldsomt bryder sig mod Klipperne.

Fra Hellebæk til Hornbæk

Hagerups »Illustrerede Rejsébøger« om Helsingør og Egnen nordpaa beskriver i 1895 turen fra Hellebæk videre mod turisternes centrum Hornbæk.

En Udflugt til Hornbæk maa man ikke forsømme (fra Hellebæk til Hornbæk lidt over en Times Spadseretur); er det for lang at gaae fra Helsingør til Hornbæk kan man køre med Dagvognen til Aalsgaarde og fortsætte til Fods. Aalsgaarde har en betydelig Udstrækning og ender med en mængde smukke Villaer, saavel ned imod Stranden, som oppe paa Skrænterne. Har man passeret Aalsgaarde, kommer man forbi en hel Mængde Sommerpensionater hvoriblandt kan nævnes »Thalassa«, »Cap Horn« og »Elleborg«, hvilket sidste ligger højt oppe paa Skrænten og udmærker sig ved sin arkitektonisk smukke Bygning; længere frem naar man Odinhøj, der hæver sig 136 Fod

Billedet af landliggerne i det lokale miljø var bemærkelsesværdigt, ikke mindst for de lokale, der med beundring og respekt iagttog disse fremmede i deres elegante klæder. Her spadserer de i Hellebæks Bøsemagergade. Laveret tuschtegning af Viggo Jastrup 1898. Privateje.

t. v. for Vejen; prægtig Udsigt saavel langs Stranden til begge Sider som over Stranden til Kullens Bjærg. Efterhaanden som man kommer længere Nord paa, skifter Landskabet Karakter; Vejen bliver mere sandet, og Strandbredden viser, at Bølgerne her ofte kan gaa meget højt; Træer og Krat bære Spor af de voldsomme Storme, der fra Kattegat bruse ind over Sjællands nordligste Kyst, og Egnen faar et vildere Præg; men ejendommeligt og skønt er her, og man forstaar, at mange vælge Hornbæk til Sommeropholdssted. Gennem den smukke lille Hornbæk Plantage, der paa mange Steder hviler paa Flyvesand og breder sig paa begge Sider af Vejen, naar man Hornbæk med god Kro og flere Sommerpensionater.

Rejseføreren »Helsingør-Hornbæk-Fredensborg-Hillerød« fra 1914 fortæller følgende om Hornbæk.

Det var som bekendt Krøyer og Drachmann, der først drog Hornbæk ud af dens Ubemærkethed og hver paa sin Maade og med sine Midler priste dens Skønhed og skildrede dens Fiskerbefolkning, og nu er Hornbæks Isolation forlængst forbi. Hver Dag fører Banen Strømme af Københavnerne, Helsingørianere, Svenskere og Tyskere herud, som vil beundre dens Natur og bade fra dens Strand.

Det er Hornbæks store Fortrin, at hvorhen man end vender sig, mod Nord, Syd, Øst, eller Vest, finder man Naturskønheder saa afvekslende og ejendommelige, at de ligefrem i et Prøvekort giver et billede af Alt, hvad vort Fædreland kan byde af idylliske og storslaaede Landskaber.

Paa Hornbæk passer i endnu højere Grad end paa Hellebæk de Linier, som Hauch be-gejstret skrev om sidstnævnte Sted:

Alt, hvad er spredt for den vandrendes Øje. Rundt i vort Land, det har samlet sig her. –

Gaar man fra Hornbæk imod Øst, har man straks uden for Byen den prægtige hundredaarige Plantage med dens ranke Graner, dens gamle i de sælsomste Former forvredne Birke, dens bløde Mostæppe, dens Skrænter, Kløfter og dens Stendysser, men frem for Alt har man fra dens Højder en vidunderlig Udsigt over Havet med dets Sejlere, og i det fjærne den svenske Kyst med Kullens skarpt afskaarne Silhuet.

Kender De Gurre?

Det var ikke kun Nordkysten, der havde turisternes - og turistførernes - bevågenhed. Her foreslår L. Both i sin

bog om »Det nordostlige Sjælland« fra 1865 en tur til Gurre og videre til Teglstrup Hegns sydlige ende, hvor »Kroghs Lysthus«, en pavillon rejst i 1850'erne af skovridder Krogh på en 67 m høj bakkekold, gav en storslået udsigt over Helsingør og Øresund.

Helsingør er noksom bekendt for sin dejlige Omegn, især for den henrivende Udsigt, man har fra Kysten nord for Byen over Sundet, med de mange Sejlere og med det storartede Syn af Kullen, der lig en blaa Taage hæver Sig i Baggrunden. Hvo har ikke hørt den 1 Miil fra Helsingør beliggende Gurre Ruin omtale, hvor Kong Valdemar levede med sin Tovelille, og hvor han døde. Føler man megen Interesse for det historiske, da kan man begive sig paa den 3 Miil lange Rejse over Esrum, gennem Esbønderup og

Den smalle Strandvej langs Øresund var såvel syd som nord for Helsingør den rene idyl - ikke kun set med vor tids øjne, men så sandelig også i slutningen af 1800-årene. Karakteristisk var de lave stakitværker, der afskærmede fiskerhusenes forhaver mod vejen, og i Aalsgaarde var man særlig stolt af de store, gamle kastanietræer, der måtte falde for den første store udvidelse af Strandvejen i 1934.

Dragstrup til Søborg; men naar man undtager Skovene omkring Helsingør, er den øvrige vei didhen nøgen og fører over et bart Terrain.

Paa Gurreveien, en halv Miils Vei vest for Helsingør træffer man et Ledsted, der fører ind i Teglstrup Hegn. Følger man Veien gennem dette Led nogle hundrede Alen ind i Skoven mod nord, træffer man en Høi, hvorpaa findes et Lysthus, Kroghs Lysthus kaldet. Fra dette Punkt, der rager høit over det øvrige Terrain, har man en deilig Udsigt over Skov og Hav med Kullen og den svenske Kyst i baggrunden.

Også omegnen af Gurre, med Marianelund Kro og Gurrehus havde turisternes bevågenhed og gav stof til Michala Weis Bentzon's turvejleder »25 Søndagsture« fra 1928.

De tager med et tidligt Tog til Kvistgaard,

og gaar derfra nordpaa ad Landevejen langs Kjelleris Hegn til Nyrup; paa højre Haand har De en dejlig Udsigt ud over Landet med Sverige i baggrunden. Ved Nyrup følger De Skiltene: Til Marianelund Kro stadig nordpaa langs med Nyrup Hegn og kommer nu igennem et bakket Terrain, hvorfra De kan se langt ind over Land. Ved Korsvejen drejer De til venstre og er i Løbet af 10 Minutter ved Gurre Ruin (Adgang hele Dagen, Entré 10 Øre). De maa ogsaa benytte lejligheden til at bese Parken omkring Gurrehus, som ligger aldeles dejligt med en stor Terrasse ned til Søen, omgivet af pragtfulde Rhododendronbede. Gurrehus tilhørte i sin Tid Kong Georg af Grækenland og er nu overtaget af hans Søn Prins Georg, som imidlertid næsten aldrig bor herude. For at komme ind, maa De henvende Dem til Opsyns-

Først var det kulturmiljøet; siden var det badelivet, der trak turistene til Nordsjælland. Øverst: Riffs Rende i Aalsgaarde. Udsnit af maleri af F.C. Lund fra 1867. Hammermøllens arkiv. Nederst: Badegæster foran Hornbæk Badehotel. Postkort i privateje.

mand Andersen i Gurre, Tlf. Kvistgaard 20. Nu har man ogsaa fortjent sin Frokost, som indtages i den historiske Marianelund Kro. Denne er over 700 aar gammel og hørte ind under Gurre Slot. Som kgl. privilegeret Kro kan den i Aar fejre sit 400 Aars Jubilæum. Om Eftermiddagen skulde De gaa tilbage til Gurre sø og gaa en lille Tur ad Stien, som fra Skovridergaarden [Valdemarslund] drejer ned mod Søen. For ikke at gaa den samme Vej hjem til Kvistgaard, skal De tage Vejen forbi Kroen ned i Krogenberg Hegn og dreje ad den første Vej til Højre, som fører Dem til Tikøb Vejen, nu til venstre ad den slagne Landevej til Kvistgaard, i alt 7 Km. Hele Turen er ca. 14 Km. lang. Denne Tur er paa store Dele af Vejen meget udsat for al Slags Blæst. Cyklisten cykler over Hørsholm og Kvistgaard til Gurre, i alt 43 Km. tilbringer Dagen med at bese Ruinen og Gurre sø, tager sig et Hvil nede ved Søen og kører ved Aftentide gennem Krogenberg Hegn til Kvistgaard.

Er De pr. Bil, har De Lov til at køre lige til Gurre med Vognen. Naar De har set Egnens Seværdigheder, kan De køre hjem igennem Gurre Vang over Tikøb og eventuelt dreje ad Vejen til Fredensborg, og saaledes kom-

me tilbage til København.

Den nordre Gurretur er en ejendommelig og pragtfuld Tur og kun meget lidt kendt; dog er den lang og anstrengende, ca. 25 km, og ofte gennem Moseterrain og ad smaa Stier, som snor sig langs Gurre sø. Altsaa kun for øvede Fodgængere med tyksaaledede Støvler paa.

Langs Gurre sø maa De trække Cyklen et stykke, da Stien ikke egner sig for Cyklekørsel [i dag kan man cykle hele vejen rundt om søen].

Naar De er kommet over Træbroen i den vestlige Ende af Søen, skal De ikke tage Stien til venstre, men fortsætte ad Skovvejen, som fører Dem ud af Skoven ved Harildshøj. Her drejer De sydpaa ad landevejen til Tikøb, kører over Aalekistebro, for ved Nygaard at dreje til venstre igennem Gurre Vang til Marianelund Kro. Hertil er 55 km.

Når cykelturene gik ind i landet, var det ofte Gurre søgnomsbundne slotsruin, der stod på programmet. En punktering på datidens vulstdæk kunne imidlertid skabe store problemer, men så var det jo godt, at man kunne få hjælp hos smeden i Gurre, som det er tilfældet på det her viste fotografi fra 1918.

Er De pr. Bil og har Lyst til at gaa en ordentlig Tur, saa lader De Vognen staa i Gurre og begiver Dem af Sted helt rundt om Gurræsø og tilbage igen til Vognen, i alt en Tur paa en 16 Km.

Snekkersten og Egebæksvang

Turistførererne overser lidt for ofte vor kommunes del af sydkysten, men Hagerups illustrerede Rejsebøger om Helsingør og Omegn fra 1917 giver dog et forslag til en tur mellem Helsingør og Egebæksvang.

Staar man af Toget i Snekkersten, gaar man ad Strandvejen mod Syd og naar snart Skotterup Hotel (4 Km fra Helsingør). Skotterup er ligesom Snekkersten et Fiskerleje; begge rummer dog nu flere Villae end Fiskerhuse, og hele Strækningen fra Snekkersten til Espergærde er nærmest en Villaby med en Mængde større og mindre Pensionater og Rekreationshjem. Efter faa Minutters Gang naar man den lille Skov Egebæksvang med smukt beliggende Kapel, med smukke Spadsereveje og ualmindelig rig Skovflora. I Skovens sydlige Halvdel seer man en Eng, ved hvis vestlige Side det gamle Flynderborg skal have ligget [denne misforståede antagelse skyldes vel den nærliggende Flynderupgaard]. Uden for Skoven lidt længere mod Vest lig-

ger Flynderupgaard, og lidt længere derfra en høj Bakke, Præstebakken, hvorfra man har en prægtig Udsigt over Skoven til Sundet. I Egebæksvang findes mange smukke Partier, navnlig langs med den lille Egebæk; til Minde om Grundlovsfesterne findes i Skoven rejst en stor Kampesten med Indskrift: »Den 5te Juni 1849.« I Skovens sydligste Del gaar man igen ud paa Strandvejen og er nu i Espergærde (Badehotel »Gefion«, Restaurant og mange flere Pensionater m.m.). Paa Hjemturen følger man Strandvejen. Det er en af de smukkeste Spadserejser, man kan tænke sig - hele Tiden langs Stranden med Udsigt til Hveen og Sveriges Kyst; jo mere man nærmer sig Helsingør, des mere snævrer Sundet ind, og Nabokysten træder tydeligere frem med Udsigt til Helsingborg og »Kärnan«. Ved en lille Drejning af Vejen faar man med eet Øje paa Kronborg, der med sine slanke Taarne herfra tager sig udmærket ud. Forbi de smukke Villae »Bergmandsdal« og »Skandseøre« paa venstre Haand naar man Helsingør.

FORENING & MUSEUM

Nr. 3
udkommer
i september 2005

Allersidste frist for indlevering af artikler til bladet er 1 måned inden udgivelsen. Modtages helst på e-mail. Se side 2.